

Аліна Джурило
кандидат педагогічних наук
Інститут педагогіки НАПН України

ДО ПИТАННЯ ПРО ОСВІТНЮ ПОЛІТИКУ ФРН У КОНТЕКСТІ ВИКЛИКІВ ГЛОБАЛЬНОГО СВІТУ

Ключові слова: ФРН, освітня політика, громадянська освіта, рання освіта та виховання, школа продовженого дня.

У тезах представлено аналіз освітньої політики ФРН останніх років, яка була направлена на вирішення нагальних викликів німецького суспільства: збільшення фінансування освітньої сфери, формування мережі шкіл продовженого дня, розбудова системи ранньої освіти і виховання, політика «за» продовження навчання, боротьба з неграмотністю серед мігрантів, актуалізація розвитку громадянських цінностей у молоді, актуальність яких посилюється відсутністю аналізу сучасних аналітичних даних у вітчизняних науково-педагогічних розвідках. Для вирішення мети були використані загальнонаукові методи дослідження, а саме – порівняння для зіставлення аналітичних даних ФРН із показниками по країнам ЄС; та загальнологічні, а саме – аналіз для виявлення форм взаємодії елементів освітньої політики, та синтез для об'єднання розрізнених елементів освітньої системи воедино для цілісного уявлення про сучасні німецькі освітні стратегії.

Аналіз освітньої політики ФРН в часовому проміжку від середини 2017 р. до кінця 2018 р., що пояснюється останніми опублікованими моніторинговими дослідженнями Європейської комісії, уможливив виокремити такі ключові напрями: збільшення фінансування; посилення громадянської освіти; розвиток системи ранньої освіти і виховання, забезпечення суспільних потреб у школах продовженого дня.

Показники витрат Німеччини на освіту залишаються нижче середніх у порівнянні з іншими країнами ЄС. Частка витрат у ВВП у 2016 р. залишилася на рівні 4,2% порівняно з 4,7% у середньому по ЄС. Із загальнодержавних коштів на освіту було витрачено 9,5%, що також нижче середнього показника по ЄС (10,2%). Водночас, присутнє його реальне зростання – порівняно з 2015 р. частка витрат від ВВП на освіту зросла на 2,6%. Через федеральний устрій країни основну частину витрат на освіту у Німеччині несуть федеральні землі та муніципалітети.

Освітню політику ФРН орієнтовано на підвищення витрат на освіту, як довгострокову інвестицію. Загальна мета витрат у розмірі 10% ВВП на дослідження, інновації та освіту в сукупності була збільшена до 3,5% ВВП тільки на дослідження та інновації. Що стосується освіти,

Уряд оголосив про конкретні інвестиції в розмірі 2 млрд. євро для подальшого розширення шкіл продовженого дня, 3,5 млрд. – на раннє дошкільне навчання та виховання та 3,5 млрд. – на цифрову освіту.

Німеччина має вражаючу мережу освітніх агенцій з політичної освіти та виховання, до якої входять одне федеральне та 16 агенцій земель. Агенції забезпечують вчителів, школи та громадськість дослідженнями та навчальними матеріалами з політичних та соціальних питань, що включають національну, європейську і міжнародну політику та історію; міграцію; популізм; лівий і правий екстремізм; ісламізм; освіту; й навколишнє середовище. Для сприяння демократії через освіту Німецьке товариство демократичної освіти об'єднує провідних дослідників та практиків від освіти, видавців, батьків та учні. Такі федеральні програми як «Добровільний соціальний рік» і «Добровільний екологічний рік» у 2008 р. були офіційно затверджені у всіх федеральних землях. Вони дають можливість молодим людям, які більше не відвідують школу, працювати в соціальному, екологічному секторах, а також у сфері культури, політики та спорту як в Німеччині, та і за кордоном, допомагаючи таким чином поліпшити як особистісний розвиток, так і професійну орієнтацію.

Показники розвитку ранньої освіти і виховання у ФРН є вищими за середні в ЄС: у 2016 р. 96,6% дітей у віці від 4-х до обов'язкового шкільного віку були зараховані до закладів дошкільної освіти, порівняно з 95,3% в ЄС. Завдяки успішній освітній політиці частка дітей віком до 3-х років зросла з 25,9% у 2015 р. до 32,6% у 2016 р. Національні дані свідчать, що розрив між попитом та пропозицією коливається від 7,3% у східних федеральних землях до 14,8% у західних, що можна пояснити тим, що у східних землях, які з 1949-1990 рр. входили до складу НДР, за радянських часів була сформована потужна система ранньої освіти, що продовжила функціонувати після об'єднання НДР та ФРН. Тим самим пояснюються і регіональні та місцеві відмінності у співвідношенні дітей і вчителів, частка останніх у Східній Німеччині в цілому набагато вищі.

Значним успіхом урядів федеральних земель стало зростання кількості безкоштовних дошкільних освітньо-виховних закладів. Декілька федеральних земель (Берлін, Бранденбург, Мекленбург-Передня Померанія, Нижня Саксонія та Рейнланд-Пфальц) повністю або частково скасували плату за навчання в таких установах, у той час як інші землі планують це зробити. Основна причина – визнання закладів для ранньої освіти і виховання освітніми установами, які виконують не тільки догляд за дитиною.

Позитивні результати освітньої політики можна простежити в показниках володіння цифровими навичками. У 2017 р. 68% німців

володіли базовими навичками роботи з цифровими технологіями, і хоча ця частка не змінилася у порівнянні з попереднім роком, це дозволило Німеччині посісти 7-е місце серед країн-членів ЄС, де цей показник становить в середньому 57%.

Проведений аналіз уможливив дійти висновку, що стратегічні орієнтири освітньої політики федерального уряду та урядів федеральних земель спрямовано, як і раніше, на забезпечення якості освіти та її конкурентоспроможності на міжнародному ринку праці. Разом з тим, нестабільна соціокультурна ситуація в Європі (ісламізм, екстремізм, тероризм) та постійний потік мігрантів змушує уряд ФРН посилити соціальну складову освітньої політики через розбудову громадянської освіти для забезпечення миру й злагоди в спільному європейському просторі.